

LTn

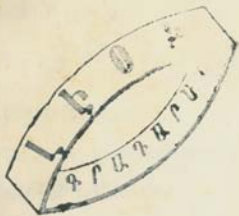
✓ 1974

MS

1999

43848-4. 2.

Բ Ե Ր Ո Յ Ե Կ Ե Ն

Ս Կ Ր Բ Ո Ւ Ն Ք

M. C. B. & C. O.

1857

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՍԿՋԲՈՒՆՔ

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ Ս. ՎԻՉԵՆԵԱՆ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾՈՎՔ ՈՒՂՂԱԳՐԵԱԿ

Ի ՀԵՂԻՆԱԿԵՆ

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Տ. Տ. ՆԵՐՍԻՍԻ

ԱՋԳԱՍԵՐ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԸՆՏԻՐ ԿԱԹՈՒՂՈՍԿՈՍԻ

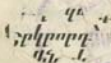
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՅ

ՀՐԱՄԱՆ ԱՒ

Տ. ՄԱՏԹԵՈՍԻ ՍՐԲԱՋԱՆ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

ԵՒ ՎԵ ՀԱՓԱՌ ՊԱՏՐԻԱՐԳԻ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍՈՅ

ԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԻԻ ՀԵՆՏԻՍԵԱՆ

1846 — ՌՄՂԵ

28236-62q

1924-60

1924-60

1924-60

1924-60

1924-60

1924-60

1924-60

1924-60

1924-60

1924-60

1924-60

1924-60

1924-60

1924-60

2B 1981

52-2880

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԸ մեր պարտուցը գիտութիւնն է :

Բարոյականը մեզի կը սորվեցնէ ինչ վախճանի համար ստեղծուած ըլլալնիս . մեր նպատակին հասնելու համար մեզի դրուած օրէնքները . ան օրէնքներուն զանցառութիւն մեզի հետեւելիքը . բարիին ու չարին ընտրութիւնը , և վերջապէս մեր նպատակին հասնելու եղանակը :

Բարոյականին սկզբունքները՝ ՚ի յաւիտենից հաստատուած են , և յաւիտեան անխախտ պիտի մնան : Բայց նայինք աս սկզբունքները որոնք են :

Ամէնէն առաջ գիտնալու ենք որ ,
|| Սարդս ինքիրմէ չէ ստեղծուած , աւրարիչ մը ունի , անկէց ստեղծուած է , ու անոր կամբէն կախուած է || :

Արկրորդ՝ || Սարդս աս աշխարհքիս վրայ մինակ չի կենար , իրեն նմաններուն հետ կ'ընկերանայ . ըսել է որ , ընկերական վիճակ մը ունի || :

Սարգուս համար ասկէ երեք տեսակ պարտք կը ծագի . մէկը առ անձ , երկրորդը՝ իր նմաններուն , եւ երրորդն ալ իր անձին : Ասոնք անթերի կատարելու համար , անոնց ամէն մէկին ինչ ըլլալը պէտք է որ մարդս ազէկ մը սորվի ու հասկընայ : Բարոյականին պարտքերը չի գիտնալը՝ աններելի է . հաստատաւոր ուրիշ բանի մէջ սխալելու չի նմանիր : Բարոյականին կանոնները՝ մեր նպատակին հասնելու միջոցները ըլլալուն , անոնց մէջ սխալելը՝ մեզի նպատակնուս ետ կեցընել է :

Արդու գլխաւոր ճշմարտութի կան որ բարոյական պարտքերը անոնց վրայ հաստատուած են . մէյ մը՝ արարիչ մը ըլլալը , մէյմալ՝ մեր անմահ հոգի ունենալը :

Գ Լ ՈՒ Խ Լ .

Գ ՈՅ ՈՒ Թ Ի Ի Ն Ա Ս Տ ՈՒ Ծ ՈՅ

ԱՐԱՐԻՉ մը ըլլալուն ապացոյցները շատ են . աս աշխարհքիս մէջ ամէն բան Աստուծոյ էութիւնը կ'իմացընէ : Հաստատութեան մէջ շարուած մարմինները տեսնելով ՚ի հարկէ պիտի հարցընենք թէ , ատոնք ինքնիրեննուն մի եղան . թէ որ ինքնիրեննուն չեղան նէ ,

ո՞վ զանոնք արարչագործեց : Ամէն տեղ,
 ամէն բանի մէջ, աչվընիս ուր դար-
 ձընենք, կարգ մը կանոն մը կը տես-
 նենք : Ո՞վ է ատ կանոնին ատ կարգին
 տէրը : Ո՞վ ըսաւ արեգակին լուսաւոր
 ըլլալ, ո՞վ եղանակները սահմանեց : Ո՞վ
 աս աշխարհքս զարդարեց տունկերով
 ու անասուններով . ո՞վ հաւուսն թռչիլ
 սորվեցուց, ձուկերուն լողալ, և չոր-
 քոտանիներուն քալել :

Արկինքն ել կամ վար իջիր, աչքդ
 ուր սրարտոցընես, զարմանալի էակներ
 կը տեսնես . ամէն բան քեզի կուգայ
 կ'ըսէ, — Այս ալ այնչափ անթիւ էակ-
 ներուն մէջ մէկ էակ մըն եմ — :

Ամէն բան չափուած է, ամէն ըլ-
 լալիք նախասահմանուած է . ո՞վ է աս
 նախասահմանութեան տէրը :

Բոլոր ատ էակները թող մէկ դի-
 կենան, դուն քեզի նայէ թէ ո՞վ ստեղ-
 ծեց . որովհետեւ դուն ալ գիտես որ
 ատեն մը կար որ չի կայիր, ու դուն
 ինքրդինքդ չեիր կրնար ստեղծել . ու-
 բեմն հարցուր դուն քեզի . ո՞վ իս ըս-
 տեղծեց : Աստուծոյ էութիւնը, չէ թէ
 միայն տեսածդ՝ լսածդ՝ շօշափածդ՝ քե-
 ղի կ'իմացընէ, հապա քու ներսիդիդ
 ալ : Տուցուր ինձի անանկ աշխարհք մը,
 անանկ տեղ մը, որ աստուած մը չի
 ճանչնան, արարիչ մը չի խոստովանին :

Աստուած ինքնիրեն կայ, թէ որ

ինքնիրեն կայ նէ, սկիզբ ու վերջ չունի . անկարելի է որ մէկէն աւելի ըլլայ . բնաւ մէկէ մը կախեալ չէ . ամեն իմաստ է . ամենակարող է . ամենարգար է . ամենագէտ է . անհուն է . ամենաբարի է , վերջապէս Աստուած ամենակատարեալ է :

Ամենակատար ըլլալը երկու բանով կ'ըլլայ . գիտնալով ու կարենալով : Աստուած ամէն բան գիտէ , ու ամէն բանի կարող է :

Գ Լ ՈՒ Ի Թ Ի Ը .

Ա Ն Մ Ա Հ ՈՒ Թ Ի Ի Ն Հ ՈՒ Ռ Յ

Աս աշխարհքիս մէջ շատ էակներ կան , մարդն ալ անոնց մէջ զատ էակ մըն է . բայց անոնց մէկուն ալ չի նրմանիր :

Անասունները կը ծնանին կը մեծնան կը մեռնին , ոչինչ ըլլալու համար : Միայն մարդն է որ մեռնելէն ետեւ ոչինչ չըլլար կ'անմահանայ :

Ամէն աշխարհք անմահութեան կը հաւատան : Վարդիկ ամենեւին չեն կրնար քաշել որ , մեռնելուն ետեւ իրենց անունը ոչնչութեան խառնրլի . կերպիւ մը աս աշխարհքիս վրայ անգամ , ինքրդինքնին անմահ ընել կ'ուզեն :

Ամէն մարդու սրտին մէջ ինչո՞ւ աս
անմահութեան սէրը կայ . Աստուած
կը խարէ՞ մի : Թէ որ անմահութիւն
չի կար նէ , ո՞ւրկէ է մեր ներսի գիշի
աս անմահութեան տենչը . ինչո՞ւ բը
նութիւնը մեզի անմահութիւնը սի-
րել սորվեցընէր պիտի :

Ամէն էակ , ամէն անասուն ուզա-
ծը ձեռք անցընելէն ետեւ գո՛հ է .
բայց մարդս ինչո՞ւ բնաւ գոհ չի կրը-
նար ըլլալ : Իր սիրտը աշխարհքէս մեծ
է . աս աշխարհքիս վրայ ինչ հաճոյք
և ինչ երջանկութիւն ալ որ ձեռք ան-
ցընէ , գոհ չէ , ալ աւելին կը փըն-
արուէ : Գոհ չի կրնար ըլլալ , վասն զի
երջանկութիւնը հոս չափուած է , և
մարդուն փնտրուած երջանկութիւնը
անսահման է : Իսկ է որ իր փնտրուած
անսահման երջանկութիւնը իրեն ու-
րիշ տեղ մը պատրաստուած է :

Աստուած արդար է ըսինք . ուրեմն
ինչո՞ւ բարեգործ մարդիկ երջանկու-
թեան չեն հասնիր ու չարագործ մար-
դիկ չեն պատժըվիր : Աս հատուցում
ները աս աշխարհքիս մէջը փնտրուես
նէ , Աստուծոյ գործքերն ալ անցաւ ու
րիս կարճ չափովը չափած կ'ըլլաս . ար-
դարութեան վարձքն ու պատուհասը
յաւիտենական և անվախճան պիտի
ըլլայ : Հոս մեր բնակած երկրագուն-
տին մէջ ոչ յաւիտենականութիւն և

որ անվախձաննու թիւն ըլլալով, ըսել է որ ուրիշ աշխարհք մը կայ, որ մեր փնտրուածն ալ հսն պիտի գանրվի : Անք փնտրուածը որովհետեւ երջանկու թիւն է, ըսել է որ մեր նպատակն ալ անսահման երջանկու թիւնն է, որ է նոյն ինքն Աստուած :

Գ. ԱՆՍԻՍ Գ.

ԱՌԱՔԻՆ ՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄԱՅ նայինք թէ ինչ կերպով ան երջանկու թեանք կրնանք հասնիլ : Անզի բնական լոյս մը տրուած է, որով արդարն ու անիրաւը կը ճանչնանք, բարին ընելու ու չարէն փախչելու կը ջանանք : Իսկ բարին չարէն որոշելու համար պէտք է որ կանոն մը ունենանք : Այս կանոնը մեր վախձանն է, մեր նպատակն է, պէտք է որ ամէն ըրածնիս նպատակներնուս հասնելու համար ըլլայ, և այս բանիս համար մեզի առաջնորդ մեր բնական լոյսն է :

Այս բնական լոյսը՝ ամէն մարդու քով կայ, և ատոր գիտակցու թիւն կ'ըսենք : Ասով ամէն մարդ՝ բարին ու չարը ճանչնալու կարողութիւն կ'ունենայ, և մէկը չընէ ու միւսէն չի փախչի նէ, յանցաւոր կ'ըլլայ : Ասիկայ՝ գի-

տակցու թիւնն ալ մեր ներսի դիէն մեզի կը գիտցընէ : Այսէ Այսէն ինչպէս իր յանցանքը գիտցաւ . ինչպէս մարդասպան մը այս ներքին զգացողու թեւնէն տանջըլելով երերեալ տատանեալ կը պըտըտի , ու բնաւ հանգստուի չունի իր խիղճէն : Ինչպէս առաքինին՝ իր սրտաքը կատարած ըլլալը ներսէն զգալովը խաղաղուի հոգւոյ ունի , ու ինչպէս մովն՝ իր բրածին գէշու թիւ ըլլալը ներսէն իմանալովը վրդովի մէջ է :

Կրեթէ բան մը բրածնուս պէս , այս մեր ներքին զգացողու թիւնը՝ բրածնիս կշիռքէ կ'անցընէ , ու բրածնուս նայելով , մեզ կը պատժէ կամ կը վարձատրէ : Աւ ամէն մարդու քով աս զգացողու թիւնը ըլլալուն , ո՛վ կ'ըլլայ ըլլայ , առաքինու թիւնը կը գովէ մուլու թիւնը վար կը զարնէ , թէ՛ իր քովը տեսնայ , և թէ՛ ուրիշին քովը :

Աղկեստեայ իր էրիկը մահուանէ ազատելու համար իր անձը նուիրելը , և Սոկրատի մը կամ Արիստոիդէսի մը բրածը լսելով՝ մարդս ինչ վիճակի մէջ կ'ըլլայ ըլլայ , թէ վայրենի ըլլալով մարդկային գիտութեանց անտեղեակ ըլլայ , թէ քաղաքական վիճակի մէջ վարժըված բարեկիրթ ըլլայ , իր ներսէն տանց զմայիլ մը կուգայ ու կը գովէ . ահա ասանկ ալ Աերոնի մը ու Տիբերի մը բրածը լսելով , իր ներսէն

դզուիլ մը կ'ըզգայ, ու անոնց ըրածը կը դատապարտէ :

Սարգկային ընկերու թեան մէջ ալ փնտռենք նէ, կը գտնանք որ օրէնքներ սահմանած են, կանոններ դրած են, առաքինու թեան վարձք ու մոլու թեան պատիժ տալու :

Սեր ներսի այս գիտակցու թիւնը և մարդկանց մէջ սահմանուած այս դատաստանը, ուրիշ ահագին դատաստան մը ըլլալէքը կ'իմացնէ : Հոն աստուածային արդարու թիւնը՝ ամէն բան իր կշիռքէն պիտի անցնէ, և բոլոր մեր գործքերը բարի կամ չար, միջոց մը պիտի ըլլան մեր նպատակին մեզ մօտեցնելու, կամ անկէ հեռացնելու :

Իսեւ է որ, մեր նպատակին հասնելու համար պէտք է որ առաքինի ըլլալու ջանք ընենք, ու մոլու թենէ փախչինք :

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ .

Ա Ռ Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ճ Պ Ա Ր Տ Ք Ե Բ Ն Ի Ս

Կ Ա Ս

Ա Ս Տ Ո Ւ Ա Ճ Ս Ի Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԱՌԱՔԻՆԻ ըլլալու համար, առաջ մեր պարտքերը կատարել պէտք է : Սեր

առջի պարտքերը առ Վստուած է . և
աս պարտքերը ճանչնալն ալ դժար է :
Վասն զի թէ որ մեկը մեզի հարցը
նեկը թէ Վստուած ի՞նչ է մեկը ի՞նչ
եկը , անանկով դիւրաւ կը գտնանք :

Մեկը ՚ի բնէ անսահման փափաք
մը ունինք . բայց անիկայ լեցրնելու
կարողութիւն չունինք : Իսկ որովհե-
տեւ Վստուած ամենարդար է , ՚ի հարկէ
ատ փափաքը լեցրնելու բան մը պատ-
րաստած պիտի ըլլայ : Այս կը նայիմ որ
ամէն բանի չափ ու սահման ինքն է .
ուրեմն իմ փափաքս լեցրնողն ալ ին-
քըն է :

Ուստի նախ՝ իմ անյազ իմացակա-
նութիւնս գոհ ընելու համար , պէտք
է որ միշտ իրեն անսահմանութեանը
փայ մտմտամ , միշտ իրեն մեծութիւն-
ները մտքէ անցրնեմ , միշտ իրեն ամե-
նագէտ ըլլալը յիշատակեմ մտքիս մէջ :

Վմանապէս իմ անյազելի կամքս լե-
ցրնելու համար , պէտք է որ ամէն ը-
րածներքս ու բոլոր փափաքներքս՝ իր
անսահմանութիւնը մտածելով ըլլայ .
քանզի երջանկութեան ազբիւրը և
անսահման երջանկութիւնը ինքն է :

Արկորդ՝ ինքըզինքս կը սիրեմ , բայց
սիրելուս մէջ կատարելութիւն կը փրն-
տըւեմ : Աստարելութիւնը որովհե-
տեւ միմիայն Վստուծոյ քով է , ուրե-
մն պէտք է որ զՎստուած սիրեմ , և

իզմէ աւելի սիրեմ. վասն զի իմ փրնւ
արուածըս կատարելութիւնը ըլլալուն,
իմ անձս չէ, հասցա ինքն է:

Արրորդ՝ աս կատարեալ էակը միշտ
մտքիս մէջ բռնելով, և ուրիշ բանե-
րուն ունայնութեանը ու անկատարու-
թեանը վրայ մտածելով, պէտք է որ
բարբ ունայն բաները չի սիրեմ, հա-
պա միմիայն զՆստուած սիրեմ:

Չորրորդ՝ միշտ իրեն անսահման կա-
րողութիւնը և արդարութիւնը միտ-
քըս բերելով, պէտք է որ իրեն հնա-
զանդ իմ, զինքը պատուեմ: Ամէն բան
և ամէն արարած միմիայն իր կամքէն
կախուած ըլլալուն, ինչ որ ուզէ այն
կ'ընէ, իրեն չի հնազանդողները կը
պատժէ, և իրեն կամքը կատարողնե-
րը կը վարձատրէ:

Հինգերորդ՝ ըստ որում Նստուած
ամենակարող է և ամէն բան իր ձեռ-
քըն է, ուրեմն պէտք է որ զինքը միշտ
օգնութեան կոչեմ, աղօթք ընեմ, որ
իզմէ չարը դարձընէ, և չարը եկած
ժամանակը զօրութիւն տայ ինձի անոր
դիմանալու:

Վեցերորդ՝ իմ ամէն փափաքըս՝
անսահման կատարելութեան մը հաս-
նիլ ըլլալուն, պէտք է որ ես ալ կա-
տարեալ ըլլալու ջանք ընեմ՝ Նստուծոյ
նմանելու հետեւելով, որ ինքն է ան-
սահման կատարելութիւն: Բայց աս

կատարելու թեանս ինչպէս կրնամ նը մանիլ . մեր խելքը ահա ատ բողբոջին մեզի չի գիտցրնէր : Բողբոջին կ'ըսեմ . վասն զի Աստուծոյ մեզի տուած բնական լոյսովը չարն ու բարին կը ճանչնանք , և գիտենք միանգամայն որ բարին մեզ կատարելու թեան կը մօտեցընէ , և չարը անկէ կը հեռացընէ : Աւտի ըսել է որ ատ բնական լոյսը՝ կատարելու թեան ինչպէս նմանելիքնիս մեզի քիչ շատ կ'իմացընէ :

Ասկէ ՚ի զատ , Աստուած իր ընտրելոյ ձեռքովը մեզի իր կամքը գիտցուցէր է : Անոր նմանիլ ուղղը՝ պէտք է որ անոր կամքը կատարէ : Այլ խօսքով ըսեմ , մեր առ Աստուած ունեցած պարտքերնիս՝ աս չորս բանն է . Այր , Հնազանդութիւն , Պատիւ ու Պաշտօն :

Պաշտելը չէ թէ միայն ներսէն ըլլալու է , հապա նաև արտաքին նշաններով ալ . և ինչպէս որ մտքերնուս անցածը բերնով ու դգայարանքներովնիս կ'իմացունենք , ահա ասանկ ալ բնական բան մըն է՝ հաւտալնիս ու պաշտելնիս դրոսի նշաններով ցրցունել : Ատ ցրցունելը՝ ամէն տեղ ժողովով կ'ըլլայ , ինչ կրօնք կ'ըլլայ ըլլայ : Ինչպէս որ Աստուծոյ չի հաւտացող մարդ չի կրնար ըլլալ , անանկ ալ տեղ չի կայ որ Աստուած պաշտելը ժողովով չըլլայ :

ՄԵՐ ՆՄԱՆՆԵՐՈՒՆ ՈՒՆԵՑԱԾ .

Պ Ա Ր Տ Ք Ե Ր Ն Ի Ս

Ը՞նչ Ը՞ստուած ունեցած պարտքերը
նիս ըսելէն ետեւ , մեր նմաններուն
հետ ունեցած պարտքերնիս զրուցենք :

Սէնք ընկերական վիճակի մէջ ենք :
Ը՞ս ընկերութեան անդամներուն ամէ-
նըն ալ , ըստ որում անդամ , զատ զատ
իրենց իրաւունքները ունին : Իրաւունք
բառը մտացածին բառ մը չէ . թէ որ
ատանկ ըլլար նէ , բոլոր մարդկային օ-
րէնքները՝ անկանոն կամքի մը հետե-
ւանքը պիտի ըլլար , և այն օրէնքնե-
րուն արդարութիւն՝ աննշան բառ մը :

Ի՞նչ որ մարդկային իրաւանց ազդիւ-
րը մէկ հատիկ է . որ է՝ ամէն մարդու
իր ծնած ատենը ասորելու ու մեծնա-
լու ու իր նպատակին հասնելու իրա-
ւունքը իր հետը բերելը :

Իրենց ասորելու ու մեծնալու կեր-
պը , ասանկ ալ իրենց նպատակին մի
և նոյն ըլլալը՝ կապ մը կ'ըլլայ ընկերու-
թեան անդամներուն մէջ տեղը , ու
ասկէ անմիջապէս կը ծագին անդամնե-
րուն մէկզմէկու ունեցած պարտքերը ,
և քանի մը կերպի կը բաժնւնլին :

ԾՆՈՂԱՍԻՐՈՒԹՒՒՆ

ՅԻՐԱՒԻ մեղի կեանք տուողը Աստուած է. բայց որովհետեւ աս կեանքը մեր ծնողացը ձեռքովը տուեր է, ըսել է որ՝ անանք մեր կենացը պատճառ ճանչնալը մեղի պարտք է :

Պզտիկու թեան ատեննիս, մենք մեղի նայելու կարող չեղած ժամանակնիս, ծնողքնիս մեղի խնամեր, օգներ ու պահպաներ են. մայրերնիս մեղի իրենց կաթովը մեծցուցեր մեզ տաքէն պաղէն պահեր են :

Մենք մեղի պաշտպանելու բաւական չեղած ժամանակնիս, հայրերնիս մեղի խնամակալ եղեր են, մեղի պէտք եղածը հոգացեր են, մեզ կրթեր են, մեզ սիրեր են, ու միշտ կը սիրեն : Վերջապէս մինչեւ վերջը ամէն կերպիւ մեզ պաշտպաներ են, ու մեր բարերարներն են եղած. անանկ որ, աստուծմէ ետքը՝ ունեցած պարտքերնիս մեր ծնողացն է :

Թէ որ անանք մեր պզտիկու թեան ժամանակը մեղի նայելովն է, մեղի որչափ անհրաժեշտ պարտք մը եղած

29-95282

կ'ըլլայ՝ ծերութեան ատեննին անոնք նայելու , և ո՞րչափ ապերախտութիւն կ'ըլլայ՝ մեր բնական բարերարները երեսէ ձգել կամ մոռնալը : Աստի պէտք է որ ամէն կերպիւ անոնք պատուենք . բնաւ սրտերնին չի ցաւցընենք , բնաւ տուած խրատնին չարհամարհենք , ու խօսքերնին բռնենք ու ընենք : Ա երջապէս պէտք է որ անոնք մեզմէ ամէն կերպիւ վեր ճանչնանք :

Օնոզայ անհնազանդութիւն ընելէն , և մանաւանդ անոնց դէմ ապրտամբելէն մեծ յանցանք չի կայ աշխարհքիս վրայ : Տղայութեան ժամանակ միշտ մտքերնուս մէջ պիտի բռնենք թէ՛ մենք որչափ ալ շատ գիտնանք , անոնք մեզմէ աւելի բան տեսած ըլլալնուն , մեզմէ փորձ են . ուստի անոնց հնազանդիլը մեզի հարկ մըն է : Այլ մեծցած ժամանակնիս ալ , պէտք է որ բնաւ չի մոռնանք թէ՛ ատեն մը մեզմէ աւելի գիտցեր են , ու առանց անոնց բան մըն ալ չէինք ըլլար : Ա երջապէս միշտ մտքերնուս մէջ պիտի ըլլայ որ , մեր ծընողքները Աստուծոյ կողմանէ մեզի երկրորդ նախախնամութի մը եղած են :

Օնոզքդ երեսէ ձգել , չի սեպել ու չի սիրելը , չէ թէ միայն Աստուծոյ անհաճոյ բան մըն է , հապա ընկերութեան ալ , ազգին ալ , բարեկամներուդ ու քուկին մեծերուդ ալ : Ի՞նչ

վարկուժ ունենան քու վրադ , ի՞նչ
 յարգ ունենան քեզի , և ի՞նչ երախ-
 տագիտութիւն , ի՞նչ սէր , ի՞նչ առա-
 քինութի սպասեն քեզմէ , թէ որ քեզի
 սիրողը յարգողը մեծցնողը , և քու կին
 էութեանդ ու բոլոր ունեցածիդ պատ-
 ճառ ըլլողը ասանկ կը կոխեսս նէ :

ՅՕԴՈՒԱԾ Բ .

Պ Ա Ր Տ Ք Ա Ռ Ո Ր Դ Ի Ս

Կ Ա Մ

ՈՐԴԵՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Օ ԱՒԱԿ սիրելը՝ անանկ բնական բան
 մըն է որ , մինչեւ անասուններուն քով
 ալ կայ : Սիրելը՝ սիրվելէն աւելի պէտք
 մըն է մեր սրտին . ու զաւակնիս եր-
 ջանիկ տեսնելով , ինքըզինքնիս աւելի
 երջանիկ կը համարինք քան թէ մենք
 ինքնին երջանիկ ըլլալով :

Վրսեն որ ճշմարիտ բարեկամ մը՝
 գանձ մըն է : Սիվ քեզի զաւկէդ ա-
 ւելի բարեկամ կրնայ ըլլալ : Տունկ մը
 ջրես ու մեծցնեսս նէ , գիտեսս թէ իր հե-
 ար կը կապուիս . ասիկայ արտաքին բան
 մըն է որ իմս է կրնաս ըսել . զաւակդ
 որ քու կին մէկ մասդ է , որ դուն ըսել
 ես , քու կին խնամօքրդ հոգեբովըդ ու

աշխատանքը մեծցեր է , սրչափ ա-
նոր հետ կապուելու ու անոր ամէն
ըրածին ու եղածին մասնակից ըլլալու
մէկ բանըդ պիտի ըլլայ : Աստի անոր
աղէկ ըլլալուն սրչափ ջանք ընել պարտք
մը ու հարկ մըն է . քեզի . սղլտիկու թեան
ատենը իր մարմնաւոր կարիքները հո-
գալու , և քանի որ զարգանայ ու մեծ-
նայ նէ , զինքը ուղիղ ճամբու առաջ
նորդելու ու երջանիկ ըլլալու ճամբան
մոցունելու : Արդ՝ թէ որ այս բնա-
կան սրարտքէն մէկը ետ կենայ նէ , սր-
չափ աղէտալի ու թշուառ մարդ ե-
ղած կ'ըլլայ : Աս իր անհոգութեանը
ու վատութեանը դէմ գրեթէ հաւա-
սար պատիժ ետեւէն կը հասնի , որ է
զաւկի մը իր ծնողացը դէմ ըրած ա-
պերախտութիւնը : Չիյտեմ ինչ բան
կայ աշխարհքիս մէջ ասկէ աւելի ան-
տանելի : Անշուշտ բարեկամ ունենա-
լու տեղ՝ անհոգ մը կամ թշնամի մը
ունենալ . . . :

Ի՞նչ վարկուծի տէր կ'ըլլայ մէկը
մարդոց առջին , թէ որ իր զաւկին չի
նայի կամ նայիլը չի գիտնայ : Ի՞նչ նա-
խատինք է իրեն թէ որ իր անուներ կրող
մը այն անուանը պարսաւանացը պատ-
ճառ ըլլայ : Ասկէ ՚ի զատ , Աստուած , որ
տղի մը ապագան , աղէկ կամ գէշ ըլ-
լալիքը ծնողացը յանձներ է , ՚ի հարկէ
որ մը իրենցմէ հաշիւ պիտի ուզէ ը-
րածնուն :

Ուստի պէտք է որ ճնողքները իրենց զաւակին ամէն պէտքերը հոգան, պզտիկութեան ժամանակը մարմնոյ վերաբերեալ խնամքները կատարելով. ու քանի որ մեծնայ, միտքը ու սիրտը կրթելով. ասանկով իրենց ծերութեան ժամանակը՝ միսիթարութիւն մը պատրաստած կ'ըլլան իրենց, միանգամայն նախախնամութե կողմանէ իրենց գըրուած մէկ պարտքը կատարած կ'ըլլան :

Նմանապէս ազգի մը, ընկերութեան մը արժանաւոր անդամ պատրաստած ըլլալնուն, հասարակութեան երախտագիտութեանը ու գովասանութեան արժանաւոր եղած կ'ըլլան :

ՅՕԴՈՒԱԾ Գ.

Պ Ա Ր Տ Ք Ա Ռ Ե Ղ Բ Ա Ր Ս

Կ Ա Մ

ԵՂԲԱՅՐՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս որ մարդիկ Մտուծոյ առջին հաւասար են, ասանկ ալ եղբարք իրենց ճնողացը առջին հաւասար են : Իրենց խնամակալներն ու նախախնամութեան կողմանէ իրենց գործադիր բարեբարները մի և նոյն են : Մս պատշառաւըս, և պզտիկուց մէկ տեղ մեծ-

ցած ըլլալովնին, մէկզմէկու ընկերանալը իրենց սովորութիւն մը և պէտք մը կ'ըլլայ, ինչպէս ալ մէկզմէկու ձեռքնտու ըլլալը հարկաւորութիւն մը :

Եղբարց մէջ իրարու նախանձիլ կամ մէկզմէկու զրկմանը ջանալը, չէ թէ միայն վատութիւն է, հասլա նաև անհնարին յիմարութիւն է : Անկ դի գնենք բարոյական սարտականութիւնը, մի միայն անձնասիրութենէն ու շահախնդրութենէն անգամ խորհուրդ առնելով, մեր եղբարցը հետ վարվելու կերպը սորվիլ ուզենք նէ, կը նա յինք որ խելացիութիւնը անոնց ձեռքնտու ըլլալ և անոնց աղէկութիւնը ուզելն է : Աս աշխարհքիս վրայի դի սուլածները և սատահմունքները այնչափ մեր կարգադրութենէն մեր խելքին հասած ճամբէն հեռու են որ, շատ անգամ աւելի անակնկալ բաներ կը սատահին : Աս սատառաւս մեզի սատահելու բաներէն ինչս չի քաշելու համար, արդէն մեզի օգնական ճարելը մեզի հարկ մըն է : Ահա ասոր համար ճշմարիտ ունեւորը ճշմարիտ բարեկամ ունեցողն է : Այն փնտրուեր հիմա Պիւղադէս մը կամ Ալբեստէս մը : Անկ մարդ մը՝ բոլոր իր կեանքին մէջ աշխատելով, բարեկամութեան սարտականութիւնները գիտցող ու գործի գնող մարդ՝ հազիւ թէ մէկ հատ մը կը

գըտնայ , ու երանելի է թէ որ ատանկ
բաղդի մը հանդիպի : Ահա բարեկամ
մը այդչափ անգիւտ բան մըն է : Ար
եղբարքը բնութեանն առ ՚ի պարգեւ
մեզի տրված բարեկամներ են : Աւրեմն
ի՞նչ յիմարութիւն , թէ որ մեր ատ
բնական բարեկամները մեզի բարեկամ
պահելու տեղ անոնք մեզմէ հեռացը
նենք , կամ անոնց գէշութիւն ընելու
ելլալով , անոնք մեզի թշնամի ընենք :

Ի՞նչ հանուր մարդոց հետ ունեցած
բարոյական պարտականութիւնները
ի՞նչպէս գիտնամ որ կը կատարես կամ
պիտի կատարես , թէ որ նախ քու պինդ
մերձաւորիդ ունեցած պարտականու
թիւնդ մոռնաս : Քու անունդ ի՞նչ
պէս մարդու կարգ գրվի , թէ որ մար
դութեան այբուբենը անգամ չես ըս
կըսեր :

Ար եղբարքը ունեցած պարտակա
նութիւննիս մինակ իրենց թշնամութի
ընելէն հեռու կենալ չէ . ատիկայ շա
հախնդիր մարդ մըն ալ ամօթ կը հա
մարի իրեն , և իր համբաւը պահելու
համար ատիէ կըզգուշանայ : Քու
պարտականութիւնը ատիէ աւելի է .
պէտք է որ անիկայ քու անձիդ պէս
սիրես , իրեն հետ քաղցրութեամբ վար
վիս , պէտք եղած ժամանակը թէ և
իրեն անհաճոյ ալ երեւի , իրեն աղէ
կութեանը կարեւոր եղած խրատները

իրեն տաս, իրեն հետ քու շահըդ մոռնալ գիտնաս, իրեն համար՝ ատեն, հեշտութիւն, պարծանք և ստակ կորսընցները պարտք մը ճանչնաս :

Յ Օ Դ Ո Ւ Ա Ճ Դ .

Ա Մ Ո Ւ Ս Ի Ն Ն Ե Ր Ո Ւ Ն Մ Է Կ Ձ Մ Է Կ Ո Ւ

Ո Ւ Ն Ե Յ Ա Ճ Գ Ա Ր Տ Ք Ե Բ Ը

Ի՞նչ կը համարիս ամուսնութեան պայմանները, և ի՞նչ պարտաւորութիւն ունին ամուսինները : — Միանալ, և միացած կենալ մինչեւ վերջը ամէն կերպով — :

Ինչպէս որ զաւակ մը անբաժանելի կերպիւ հօրը և մօրն է, ասանկ ալ իրենց ստացուածքը և ինչքը, պատիւը և երջանկութիւնը, թշուառութիւնը և աղէտքը, վերջապէս բոլոր պարտքերնին և ապագանին անբաժանելի կերպիւ մի և նոյն է, և պէտք է որ միօրինակ և մի և նոյն ըլլայ :

Տնական երջանկութիւնը մինակ աս միութեանը վրայ հիմնած է : Ամուսինները ունեցածնին մէկզմէկէ չէ թէ չի պիտի խտրեն միայն, հապա առանց իրարու հաճութեանը մէկերնին բան մըն ալ ընելու իրաւունք չունին, ու չի պիտի ընեն :

Տան մը մէջ բարի զաւակ հասցընել ու մանաւանդ տնական երջանկութիւնը ձեռք բերելը՝ ոչ այնչափ կատարեալ ամուսին փնտրուելով ու գըտնելով կ'ըլլայ, քան թէ՛ մէկը մէկալին սրահասու թեանցը ներողամիտ ըլլալով: Արեւի բան չէ որ մարդ մը ամենահատար եղած ըլլայ, ուստի մէկը կատարեալ կարծելը արդէն անիկայ սարսաւել ու նախատել է, ուրկէ կը ռիւնէր և մեծամեծ խռովութիւններ առաջ կուգան, որոնք մեծնալու տղոց ուրիշ բան չեն ստղաբերեր, բայց միայն ինքնահաւանութիւն և մոլուխ:

Ամուսինըդ քեզի յարմար բնութիւննի ու ուղածիդ պէս է նէ, (չեմ ըսեր մարմնոյն գեղեցկութեանը մասին, որովհետեւ ասիկայ առժամանակեայ բան մըն է, և անիկայ ամէն բանէն աւելի սրտուելը յիմարութիւնն է, վասն զի ատ սրտիւը կրից դըրդմամբն է, ես հոգւոյն գեղեցկութիւնը և բարոյական կրթութիւնը կը փնտրուեմ), թէ որ ամուսինըդ ատ մասին ուղած հանգամանքներդ ունի նէ ասիկայ քեզի սրտորաստուած աղէկութիւն մըն է, որն որ նայէ որ վայելէս առանց խանգարելու:

Բայց թէ որ բարոյական սակասութիւններ ունի նէ, մի յուսահատիր, շատ անգամ մարդս իր վիճակը փոխե-

լով ինքն ալ կը փոխալի : Աոր սպարազայները իրեն նոր ձեւ կուտան : Արկուհոգի մէկ տեղ կենալովին, իրենց բընութեան մէջը ունեցած չարն ու բարին մէկզմէկու կը հաղորդեն, ու մէկզմէկու բնաւորութիւնը կ'այլայլեն :

Վուն նայէ որ ընկերոջը մոլութենէն չի տարափոխիս, միանգամայն նայէ որ բարի օրինակներով իրեն բարի բընաւորութիւն տաս :

Մէկը՝ որչափ կատաղի և մոլի ալ ըլլայ, ամէն օր աչքին առջին առաքինութեան և քաղցրիկ բնութեան օրինակ տեսնայ նէ, անկարելի է որ պինդ վերջը իր բնաւորութիւնը չի մեղմէ : Վայց թէ որ ընկերոջը մոլութիւնները տեսնելով դուն ալ սօռաս կանչես նէ, գիտցիր որ ան բարի ճամբայ մըտցրնելու տեղը դուն առաջ մոլութեան ճամբայ մտար : Վուզես որ մէկը քեզի բարեկամ ըլլայ, նախ դուն բարեկամութիւն ցուցուր, ուստի քու ընկերոջը քեզի բարեկամ ըլլալը ուզելը ատկէ սխաի գիտնամ որ, նախ դուն իրեն բարեկամութիւն ցուցունես :

Բարի հոգիի հետ վարուելը՝ ամէնուն գործն է, դժարը՝ ու առաքինւոյն արժան գործը՝ չարին հետ վարուել, ու չարը բարի ընելն է : Վս աչխարհքիս մէջ ունեցած կեանքերնիս՝ մեր մէկ դրամագլուխն է. ատ դրամա

գլուխը շատցընելը բարեգործելով ու առաքինի սուրբելով միայն կ'ըլլայ : Աւր առիթ գտնաս առաքինի ըլլալու նէ , ինքրզինքրդ երջանիկ սեպէ , ու գիտցիր որ բարի ու քաղցրիկ կենաս նէ , հոգիդ և մարմինըդ աւելի հանգիստ կ'ըլլան , քան թէ խռովութեամբ աւտեն անցընելով :

Արչափ ևս առաւել վատութիւն կ'ըլլայ , բարի ընկեր մը ունեցած տեղըդ՝ անոր բարի բնաւորութիւնը չի ճանչնալ ու ամուսնութեան սրարտքերուն դէմ մեղանչել : Ասիկայ իրաւունք մը տալ է դիմացինիդ քեզի անհաւատարիմ ըլլալու : Հոս ամէնէն եվել միտքըդ պիտի բերես թէ ինչ որ կ'ուզես որ քեզի չընեն , դուն ալ մի ընես :

Ամուսնութեան վախճանը՝ զաւակ ունենալ , ու զաւակ հասցընել է : Թէ որ ամուսինները մէկզմէկու ունեցած սրարտքերնին ճանչնան ու մէկզմէկու հետ աղէկ վարուին նէ , բարի օրինակ մը կ'ըլլան իրենց զաւկըններնուն , որոնք իրենց բնաւորութիւնը անոնց ըրածին վրայ շրտիկելով , բարի ու առաքինի կ'ըլլան . և այս ալ՝ ատեն կուգայ որ իրենց երջանկուել աղբիւրը կ'ըլլայ :

ՄԵԶՄԷ ՄԵԾԵՐՈՒՆ ԵՒ ՊԶՏԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ
ՈՒՆ Ե Յ Ա Ճ Պ Ա Ր Տ Ք Ե Ր Ն Ի Ս

ՕՒԱՌԱՅ մը՝ իր ծնողքին ինչ աչքով կը նայի նէ, նոյն աչօք պիտի նայի իր տիրոջը . ու զաւակ մը իր հօրը ինչպէս կը ծառայէ նէ, այնպէս պիտի ծառայէ :

Տէր մը իր ծառային ամէն բան հաւտայ, իրեն յանձնէ, իր սեղանը իրեն բանայ, անիկայ իրեն մէկ մօտը մէկ մերձաւորը ընէ, իր սրտիւր՝ իր գաղանիքը՝ իր բոլոր ընտանիքը անոր հաւատարմութեանը յանձնէ, ու ծառանն աս հաւատարմութեանը աս բարերարութեանը դէմ իր տիրոջը անունը աւրելու, ինչքը մսխելու, կամ զինքը բամբասելու և մատնելու ելլայ նէ, ատիկայ գրեթէ իր ծնողացը գէշութիւնն ընելու չափ վատութիւնն է :

Օստայ մը իր տիրոջմէն բան մը գողնայ կամ գրսէն մէկ գող մը նոյն բանը գողնայ նէ, մարդկային օրինաց առջին անգամ մէկ աստիճան յանցաւոր չեն : Պատճառը սա է որ, մէկուն քով չէ թէ միայն գողութիւնն կայ, հասցաւ անհաւատարմութիւնն և վատութիւնն ալ կայ :

Վերջապէս ծառանն պէտք է որ ա

մէն կերպիւ իր տիրոջը հաւատարմութիւնն ցուցունէ, բնաւ անոր մէկ հըրամանը ահանջի ետին չի ձգէ, ու իր տիրոջը ամէն բանը իրենին պէս պահէ ու պաշտպանէ :

Սոյնպէս տէրն ալ իր ծառան զաւկի աչքով նայելու է : Բազդը անիկայ զրկեր ու ծառայութեան աստիճանի մէջ ձգեր է նէ, որչափ նայելու է տէրը՝ որ իրեն մսիթարութեան գործիք ըլլայ բան թէ տրտնջալու առիթ :

Տէր մը իրաւունք չունի սրայման նազրեալ ծառայութենէն աւելի բան մը ուղելու : Բայց ծառայի մը մոլութեանց մէջ խնալը՝ կամ գէշ բարբերու տէր ըլլալը տեսնայ նէ, պէտք է որ՝ ինչպէս որ իր զաւակը կը խրատէ, այնպէս խրատէ ու ուղղութեան բերելու ջանայ :

Օտուան ալ իր տիրոջը մոլութիւնն ներք տեսնալով, պէտք է որ բնաւ այն մոլութեանցը մասնակից կամ ձեռքնտու չըլլայ : Բնաւ չար պատուէր մը չի կատարէ : Բնաւ իր տիրոջը հըրամանը տեղը տանելու համար մարդոց իրաւունքին չի դպչի :

Օտուային ու տիրոջը վիճակներուն տարբերութիւնը տեսնալով, պէտք է որ մէկը ինքրզինքը մեծ բան մը և միւսը վատ էակ մը չի բռնէ, ու մէկզմէկու հետ այն մտօք չի վարուին :

Ամէնքս ալ մարդ ենք . թէ որ հոս մի և նոյն վիճակի մէջ չենք նէ , աեղ մը կայ որ ամէննիս ալ մէկ պիտի ըլլանք :

ՅՕԴՈՒԱԾ . Զ .

Պ Ա Ր Տ Ք Ա Ռ Հ Ա Ի Ա Ս Ա Ր Ս

Կ Ա Մ

ԸՆԿԵՐՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ինչ որ կ'ուզես որ ուրիշները քեզի չընեն , դուն ալ ուրիշներուն մի ըներ . ինչ որ կ'ուզես որ քեզի ընեն , դուն ալ ուրիշներուն ըրէ : Այս երկու խօսքը՝ մարդոց մէկզմէկու հետ ունեցած բոլոր պարտքերուն բովանդակու թիւնն է :

Խեղացի մարդը՝ սովորաբար գէշ կ'ըլլայ կ'ըսեն , բայց կատարեալ խելք ունեցող մարդն ալ՝ անկարելի է որ գէշու թիւն ընող ըլլայ : Իր բանը գիտցող ճարտար մարդն ու աղէկ մարդը՝ թէպէտ մի և նոյն նպատակ չունին , բայց մի և նոյն ընթացքով կը քայլեն . ու թէ որ ճարտար մարդը՝ իր գործը գլուխ տանելով ուզածը ձեռք կը բերէ նէ , գիտցիր որ աղէկ մարդու համբաւ իբր վարագոյր իր վրան առնելով է : Աղէկ մարդ ըլլալն ալ ուրիշ բան

չէ , բայց միայն իր բարոյական պարտ-
քերը կատարել :

Քու ընկերըդ , բու բարեկամըդ և
բու եղբայրըդ մի խաբեր , մի բամբա-
սեր , մի զրպարտեր , իրեն թշնամու-
թիւն մի ըներ , իր ինչքը մի յափշտա-
կեր , մի գողնար , զինքը մի մեռցներ ,
որ իրաւունք ունենաս ուրիշներուն
կողմէն ալ նոյն զգուշութեանց ակրն-
կալութիւն ունենալու :

Մէկուն գովեստը ընելը , մանա-
ւանդ մտիկ ընելը այնչափ դժար բան
է որ , գովեստ մը չգիտեմ որ ուրիշի
մը պարտաւանքը չըլլայ , կամ ասանկ
չեղած ատենը մտիկ ընող մը գտնուի :
Եւ որ կրթեալ լեզուներն ալ գրեթէ
բամբասանաց ու վար զարներու կեր-
պը կրթուած են : Ասոր պատճառը սա
է որ , մեր ներսի դին մէկ չի քաշել
մը ունինք , որ միտքերնիս մէկը բամ-
բասել ալ չըլլայ , կամ մէկը գովել ալ
ուզենք նէ , առանց իմանալու մեր խօս-
քը բամբասել մը կ'ըլլայ , և մեր գովես-
տը պարտաւանք մը : Սրտանց գովելու
կարող ըլլալու համար , պէտք է որ հո-
գիդ բարձրացած ու ազնուացած ըլ-
լայ , որով ամէն բան աչքէդ հեռանա-
լով , մի և նոյն կէտի վրայ տեսնես :
Ասով մարդոց յանցանքները՝ պակսու-
թիւն և յիմարութիւն կը համարես ,
ուստի անոնց դիւրաւ ներող կ'ըլլաս :

Վովելի բաներուն ալ քիչու-թիւնը տեսնելով, անոնք աւելի կը յարգես : Սարգ՝ մինչեւ որ աս կէտը չի հասնի, բարոյական կատարելութիւն ունեցած չի սեպուիր, սա բարոյական սպարտքերը կատարելապէս չի կրնար կատարել :

Արեք չորս տարեկան տղի մը հայրը կամ մեծերը՝ տղին բրածին ու անկէ իրենց եկած նախատանացը և թշնամութեանցը դէմ չգիտեմ ինչպէս վերէ-ժխնդիր ըլլալ կրնան ուղել, ու ասոր համար իրենց ատենը անցընելը որչափ յիմարութիւն կ'ըլլայ : Իմ գիտցածըս՝ տղին բրածին վրայ կը խնդան ու մէկ դի կ'անցնին, ու թէ որ բարեկանալով վերէ-ժ առնելու ելան նէ ուրիշները իրենց վրայ կը խնդացընեն :

Չեմ գիտեր ինչ մեծ տարբերութիւն կայ սղտիկ տղոց ու մեծ մարդոց մէջ տեղը : Տղայ ըսելով, կը հասկընանք որ մեզմէ քիչ կատարելութիւն ունին, այսինքն մեզմէ քիչ բան գիտեն, և քիչ բանի կարող են : Բայց մեծ մարդիկ կատարեալ են : Աւ թէ որ կատարեալ չեն, ՚ի հարկէ քիչ տարբերութեամբ անոնք ալ տղայ են, և Աստուած ալ՝ մարդոց աս աչքով կը նայի :

Վիտցիք որ խելացի մարդը՝ իր գործին յառաջ երթալուն միայն կը նայի . չերթար իր գործը ձգելով ինքրդինքը

մոռնալով վրէժխնդրութեան ելլալ . որովհետեւ պինդ վերջը կը տեսնես որ , թշնամութիւնը չէ թէ միայն քու թշնամիիդ չար պտղաբերեր է , հասպա քեզի ալ :

Սովորաբար վրէժխնդիրը ըլլալ ու զողները՝ տկար խելքի տէր ըլլողներն են . բայց ասիկայ թշնամիէդ քեզի գալիք թշնամութիւններուն առջեւը առնելու մի նայիր ըսել չէ , նայէ որ քեզի գէշութիւն մը չի գայ . քեզի գալիք գէշութիւնները անկարելի ընելու ջանք ըրէ : Եւ այց երբ որ ետքը քեզի թշնամութիւն ընողին աղէկութիւն մը ընել պէտք ըլլայ նէ , վրէժխնդիրը ըլլալու տեղը , նայէ որ ան աղէկութիւնն ալ ընես :

Թշնամիիդ վրայ ընելիք պինդ մեծ յողթութիւնդ՝ անիկայ իր թշնամութեանէն ետ կեցընելն է . և ասոր համար գէշութեան դէմ բարերարութիւն ընելէն ուրիշ մեծ դէնք չես կրնար ունենալ :

Երեւեմբար թշնամի եղիր , բարերարութիւնդ մի խնայեր : Վարմնաւոր մէկ հեշտութիւն մը դեռ չի լըմընցուցած կէս ճամբան ձանձրանալ մը կուգայ . բայց բարոյական հեշտութիւնները ստանկ չեն :

Հարցուր բարերարին մէկին , թէ աղքատի մը մերկ տղաքները պաղէն

տարէն պահած ու անոնց արցունքը սրբած ժամանակը ինչ հեշտութիւն իմացաւ, ու այն զգացած հեշտութիւնը ուրիշ մարմնաւոր հեշտութիւններուն պէս շուտով անցաւ մի :

Յ Օ Դ Ո Ի Ա Ծ Է .

Պ Ա Ր Տ Ք Ա Ռ Ա Ջ Գ Ն

Կ Ա Մ

Ա Ջ Գ Ա Ս Ի Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ի ն կ ե Ր Ա Ն Ա Լ Ը՝ մարդուս համար բընական օրէնք մըն է . մարդկային խիստ մենծ ընկերութիւնը՝ բոլոր ազգի մարդկան ժողովն է, և պինդ պղտիկը, իր ընտանիքն է . սա երկու ծայր ընկերութեան մէջ տեղը խել մը գըտնուած ուրիշ ընկերութիւններ ալ կան, որոնց օրինաւոր և գլխաւորը՝ մարդուս իր ազգն է :

Հայրենիքը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ այն տեղը, ուր որ մէկը աշխարհք կուգայ, և իր հայրը մայրը կը ճանչնայ, ուր կայ իր նախնեացը՝ իր ազգականներուն՝ իր բարեկամներուն՝ ծնողացը ոսկրներուն նշխարները ու դամբարանները . ուր կայ նախնեացը նահատակութիւններուն և ուրիշ բրած

գործքերնուն յիշատակարանները , ուր
 առեր է իր կրօնին ու հաւատոյ կրտա-
 կը : Ա երջապէս հայրենիքը գրեթէ ու-
 ըիշ բան չէ , եթէ ոչ , ազգին ժողո-
 վատեղին : Բարոյականաբար , մեղի հա-
 մար հայրենեաց հետ կապուիլն ու ազ-
 գին հետ կապուիլը միևնոյն է : Մէկը
 կամ միւսը սիրելու համար ալ , ինչ-
 պէս որ 'ի բնէ խրատեալ եմք ճնողք-
 նիս սիրելու և ինչպէս որ ասոր հա-
 մար ոչ մեր շահէն և ոչ մեր խելքէն
 խորհուրդ կ'առնեմք , այլ մեր սրտին
 մէկ անխորշելի պիտոյքը կը լեցնեմք ,
 ահա այնպէս ալ մեր հայրենիքը և մեր
 ազգը սիրելու բնութենէն թերադրած
 ենք : Մեր նախնիքը ու ճնողքնիս սիրել-
 նուս համար , անոնցամէն ունեցածնին՝
 անուներին և բնակած տեղերնին կը սի-
 րենք , ու աս բաներուն հետ կը կապ-
 ուինք . աշխարհքիս վրայ տեղ չի կայ որ
 մարդս իր հայրենեացը , իր նախնեացը
 իրեն կրտակ ըրած տեղերուն՝ ու յի-
 շատակութիւններուն և անուանը վը-
 րայ սէր չունենայ :

Բայց ազգասիրութիւնը՝ մինակ այդ
 բնական սիրոյն հետեւանքը չէ . մեր
 անձնական ազատութիւնը , մեր ու
 մերիններուն և բոլոր ունեցածնուս
 ապահովութիւնը ազգային օրինաց և
 մեր հայրենեաց անխախտ կենալուն
 վրայ հիմնած ըլլալով , մեր շահն ալ՝

աղգի և հայրենեաց հետ կատուել կը խրատէ մեզի : Ասան զի թէ որ աղգ չըլլար , ուր կը մնար աղգայինն պաշտպանութիւնը և աղգայինն օրէնքները . և ասոնք ալ չըլլային , ուր կը մնար ընչեց տէր ըլլալու իրաւունքը , կամ անոնք ապահով պահելու միջոցը , և վերջապէս , մեր ազատութեան և կենաց ապահովութիւնը որ հիմանց վրայ կըրնար կենալ :

Բայց թէ որ աղգերնուս անխախտ կենալը մեզի ամէն կերպիւ պէտք է , ու թէ որ անիկայ սիրելը մեզի բնական պէտք մըն է նէ , ՚ի հարկէ պարտականութիւն կայ մեր վրայ աղգերնիս սիրելէն ետ չի կենալ . և որովհետեւ աղգերնիս որչափ որ զօրաւոր ըլլայ ու հաստատ կենայ՝ այնչափ ալ մեր շահուն և մեր սրտին դիտումը լեցունած կ'ըլլայ , ուրեմն ամէն կերպով պիտի աշխատինք աղգին քաջալաւութեանը և իր բարոյական ու ժին աւելնալուն :

Բայց աղգին պինդ մեծ ու ժք , միաբանութիւն է , ուր միաբանութիւն կայ , աղգ կայ , ուր միաբանութիւն չի կայ , կամ աղգ չի կայ , կամ չիք ըլլալու մօտ է . բսել է որ առջի պարտականութիւննիս , աղգասէր բռուելու համար միաբանութիւն ունենալու է , միաբանութիւն խորհրդոյ բանի և գործոյ :

Ազգի մը մէջ երկու կարգ ազգա-
յինք կան . մէկը թէ հայրենեաց թէ
հայրենի կրօնի և օրինաց սրաշտպանու-
թեանը համար ազգին կողմանէ ընտ-
րուածներն են , և միւսը աս սրաշ-
տպանութիւնը յանձնառու ըլլող և այն
սրաշտպանութեանը տակը գտնուող-
ներն են :

Եւ այց մարդը՝ ինչ կարգի մէջ ալ
գտնուի , պարտականութիւն ունի ա-
մէն կերպով ազգին սրաշտպանը և օգ-
նականը ըլլալու , թէ և ասիկայ իր ներ-
կայ շահուն գէմ ըլլայ : Վերք է որ
գիտնայ ազգին համար իր շահը չի
փնտռել կամ մոռնալ , իր ինչքը իր ըս-
տացուածքը իր կեանքը անգամ ազգին
աղէկու թեանը ու պատուոյն նուիրել :
Ասիկայ ըսել չէ որ մարդը իր ազգին
համար ամէն բան պիտի մոռնայ . իր
մարդկային ուրիշ պարտականութիւն-
ները չի պիտի կատարէ : Վարդըս իրա-
ւունք չունի ազգին աղէկու թեանը հա-
մար գէշու թիւն մը ընելու կամ ու-
րիշի մը իրաւունքին դպչելու : Թէ որ
ազգին աղէկու թեանը վրայօք անհոգ
կենալը վատութիւն է նէ , մէկ կողմէ
ալ՝ ազգին նուիրելու կերպով իր եղ-
բայրը , իր ծնողքը մեռցնելը կամ ասոր
սէս ուրիշ չար բան մը ընելն ալ
վայրենի ազգասիրութիւն մըն է , որ
մոլութենէն վար չի մնար :

Ազգիդ ունեցած պարտականու
թիւններդ կ'աւելնան , թէ որ ազգին
կողմանէ կարգեալ օրինաւոր մէկն ես
նէ : Ան վայրկեանին որ ազգին կառա
վարութիւնը յանձդ առիր , ան ատե
նէն պէտք է որ բոլորովին ազգը դուն
ըլլաս . ազգին շահն ու պատիւը և
համբաւը քու շահդ՝ քու պատիւդ , և
քու համբաւդ համարես . ազգին կը
րած աղէտքը նեղութիւնները և թըշ
նամանքը քու անձիդ վրայ կրածի պէս
սեպես . իր յառաջագիմութիւնը և
հասարակաց օգուտը քեզի նպատակ
բռնելով , բոլոր ինչքդ՝ շահդ՝ փառ
քրդ՝ զուարճութիւններդ ու ապա
գագ մոռնաս , կամ բանի տեղ չի դնես :
Արովհետեւ յանձնառու եղար ազգիդ
խնամքին , ի հարկէ պարտաւորութիւն
ունիս ըրած խոստմունքդ կատարելու .
քու կին ապագագ քու կին առաջին գործ
քրդ առաջին պարտքդ առ խոստմուն
քրդ կատարելն է : Թէ որ կարող չես
այդ չափին նէ , մի յանձնառու ըլլար .
թէ որ եղար նէ , մեռնիլդ աւելի աղէկ
է քեզի , քան թէ ինքըզինքիդ առջեւ
ամօթով ըլլայ :

Ար ազգը սիրելը՝ մինակ անիկայ մեծ
ցընելու պատուոյ հասցընել չէ : Առ
կէ աւելի , անիկայ չի պղտիկցընել , իր
հայրենի պատիւը և կրօնքը պահել ,
ազգին օրէնքներուն չի դպչել , ու պակ

սու թիւնները վերցընել, վերջապէս ան-
միաբանութեան և երկպառակու թեան
պատճառ չըլլալն է :

Ազգի սիրելիք ասկէ գիտնամ որ,
հասարակաց օգուտը քու անձնական
չահէդ վեր բռնես ու ազգի արհա-
մարհ չի բռնես : Սարգըս՝ իրաւունք
ունի իր նախնեացը ու իր հօրը համ-
բաւովը պարծիլ, մարդիկ ինչ որ ալ բ-
սեն ասոր դէմ, ազնիւ ճնունդ մը միշտ
բազդ մըն է և նախնեացը մէջ մեծա-
նուն մարդիկ ունենալը շնորհք մըն է :
Իսցց անոնց փառքը չես կրնար շարու-
նակել նէ, նախնեացդ ազնիւ անունը
քեզի նախատինք մը կ'ըլլայ, ան ատե-
նը լաւ և ս էր որ անանուն մէկուն սե-
րունդը ըլլայիր : Ահա ատանկ ալ թէ
որ ազգի մեծանուն է նէ, նախատանաց
արժան չի գտնուելու համար քեզի
հարկ է անոր պարծանքը անբժու թի
շարունակելու : Ասոր հակառակը թէ
որ ազգի անանուն ու արհամարհելի
է նէ, այն անարգանացը դուն մասնա-
կից չես ըլլար, թէ որ այդ անունը աղ-
գիդ վրայէն քերելու ջանք բնես՝ որով
ազգի փառաւորած, և անոր փառա-
ւորելովը հասարակութեան երախտա-
գիտութեանը արժանի եղած կ'ըլլաս :
Մէկը նուաստ ճնունդ ունենալովը
անարգելի չըլլար, թէ որ ինքրդինքը
ազնուացընէ, և ետեւէն եկող իր սե-

բունգին աղնական անուն ձգէ, և իր
 պարծանքը ըլլայ : Ասիկայ՝ ազնուակա-
 նի մը իր ազնուականութիւնը պահե-
 լէն աւելի արժանաւորութիւն ունի :

Ազգ մը իր փառքէն խնայ իր պա-
 տիւը կորսնցընէ նէ, ատոր պատճառ
 ըլլող ազգայինքները՝ թէ և մեծանուն
 մարդիկ ըլլան, երանելի կ'ըլլային, թէ
 որ բնաւ անուն չունենային, որովհե-
 տեւ անանկ մարդուն զաւակը անգամ
 իրեն ամօթ կը համարի իր հօրը անու-
 նը կրելու :

Թէ որ քու անհագութենէդ կամ
 անձնական շահդ փնտրուելէդ ազգդ
 վշտաց ու նեղութեանց հանդիպի նէ,
 գիտցիր որ վատթարներուն կարգն էս,
 բայց սակէ առաւել, թէ որ քու կիրքդ
 տեղը տանելու համար ազգդ օտքի տակ
 առնես կամ առնել տաս, ու ազգիդ հա-
 մար ներողամիտ ըլլալ, իրեն կողմանէ
 քեզի հասած թշնամանացը համբերել,
 Թէ միտտոկէսի պէս՝ շարի, Բայց հաիլ ըրէ
 ըսել չի գիտնաս, ու վրէժխնդիր ըլ-
 լալու համար ազգիդ դէմ ելլաս կամ
 ելլալ տաս, քու նախնեացդ դամբա-
 րանները քակես, անոնց նշխարքը հովի
 և հուրի տաս, վերջապէս քու ազգա-
 յինքդ խղճալի վիճակի մէջ խօթելու,
 և անոնց բարօրութիւն բերելու տեղը՝
 օտվ, մահ և ուրիշ գէշութիւններ
 գլուխնին հասցընելու հետեւիս նէ,

զիտցիր որ , քան զվատթարս վատթար
 ես : Ասիկայ , իր բարեկամները իր ազ-
 գահանները՝ իր եղբայրքը՝ իր ծնողքը՝
 իր կենդանութիւն առած օդն ու տե-
 ղը ուրանալ մըն է : Ասիկայ իր ազգը բա-
 րոյականաբար կամ իրասպէս սպաննել
 մըն է , որուն չափ վատթարութիւն
 չեմ գիտեր :

Սարգկային ժողովոյն կամ ազգիդ
 մէջէն անհատ մը թէ որ քեզի թշնա-
 մութիւն ընէ նէ , բարոյական սարտք
 մըն է քեզի այն թշնամութեանը դէմ
 թշնամութիւն չի հատուցանել , և
 սէտք ըլլայ նէ փոխարէն աղէկութիւն
 ընել : Արչափ ևս առաւել վատու-
 թիւն կ'ըլլայ՝ ազգիդ աստրախտու-
 թիւնը տեսնելով իր թշնամին ըլլալ :
 Ազգդ ինչ որ ալ քեզի ընէ , սէտք է
 որ միշտ զինքը սիրես ու սաշտոսանես :

Ազգիդ մէջ գեշութիւն տեսար ,
 քեզի սարտք է ազգային օրինաց առջին
 այն գեշութիւնները ամբաստանելու :
 Չի կրցար անոնք վերցընել , չի կրցար
 համոզել , սպասէ , աւելի առաքինու-
 թիւն կայ քեզի համբերելու կամ մեռ-
 նելու , քան թէ վրդով հանելով կամ
 օտարը ազգայնոցդ դէմ միջնորդ կան
 չելով նորանոր գեշութեանց պատ-
 ճառ ըլլալու : Ազգդ օտարին մատնե-
 լով ինչ աղէկութիւն պիտի յուսաս
 ազգիդ , մանաւանդ քեզի համար , ու

բուն քով յարգ պիտի ունենաս . ազգայնոցդ քով . բայց ամէնքն ալ 'ի հարկէ քեզ դարէ 'ի դար պիտի անիծեն . ու բուն մասնեցիրնէ անոր քով . բայց գիտնաս որ , մասնիչ մարդէ մը աւելի նախատելի բան չի կայ : Աւտի օտարը քու կին մասնու թենէդ որչափ մեծամեծ պտուղ ալ քաղէ 'նէ , այնչափ իր ներսէն քեզ պիտի նախատէ . ու թէ որ երեսանց քեզի պատիւ ալ տայ 'նէ , քեզմէ նորանոր մատնու թիւններ ակնկալելուն է , չէ թէ քեզ յարգելուն :

Ղշմարիտ ազգասէր մը չէ թէ միայն իր ազգը բնաւ չի մատներ՝ իրեն թշնամու թիւն չըներ , հասկա չի բամբասեր ալ , և վար չի զարներ , մանաւանդ օտարին առջին . որովհետեւ գիտէ որ իր ազգին պատիւը իրն է , աւոր պատիւը քիչցընելը իր պատուոյն դպչիլ է . բամբասանաց արժանի բան մը տեսար ազգիդ մէջ 'նէ , նայէ որ այն բանը վերցընես , իրօք և պէտք եղած տեղը խօսելով , ու չէ թէ լեզուիդ տալով , որով անկար և շնչին մէկը ըլլալդ կը գիտցընես :

Ազգիդ գաղտնիքները պահէ . ասիկայ չէ թէ միայն քու շահդ է , հասկա քու մարդու թեանդ ալ պարտքըն է . մէկը իր բարեկամին կամ թէ ևս առաւել իր հօրը և մօրը գաղտնիքը գայ քեզի զուրցէ 'նէ . ինչ հա

մարում կ'ունենան իր վրան : Թէ որ
ան գաղանկացը մէջէն քեզի հանելու
օգուտ մը ունիս նէ , այն օգուտը կը
քաղես , բայց զուրյողը կ'արհամար-
հես . ու գաղանկը մըն ալ գուն ու-
նիս նէ , կ'զգուշանաս այն մարդուն
զուրյելու , ու իրեն անգամ մըն ալ
հաւատարմութիւն չես ունենար , ու
զինքը գէթ սարսաղ մարդ կը համար-
ես ու իրաւունք ունիս համարելու :

Թէ որ ազգիդ գաղանկքը շահու
համար օտարին զուրյես նէ , գիտցիր
որ անկէ քաղած շահդ լրտեսին աւուր-
չէքն է , որն որ անմեղներու արեան գի-
նը ըսել է . մարդ հարիւր անգամ ինք
իր բոլոր ընտանեօքը մեռնիլ ուզելու
է , քան թէ լրտեսել , ու անոր աւուր-
չէքովը ապրիլ :

Գ Լ ՈՒ Խ Օ .

ՅԱԶԱԳՍ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՊԱՐՏՈՒՅ

Ինչո՞ք ըսուեցաւ , Լստուած մեզի
ստեղծեց և մեզի վախճան մը ցու-
ցուց , և ատ վախճանին հասնելու
համար կարողութիւններ տուաւ մե-
զի : Աւստի առջի սարտականութիւն-
նիս է , ատ կարողութիւնները գոր-
ծածելուն կերպը սորվիլ :

Կարողութիւն ըսածնիս՝ պինդ աւաջ մտքին կարողութիւններն են . և ատենք ալ գլխաւորապէս՝ զգալ իմանալ և կամելնիս է : Արարիչը մեր կամքը ազատ ստեղծեց , որ կարենանք անով բարի գործել և չարէն փախչիլ : Արեմն պէտք է որ կամքերնիս ազատ մընայ , աշխարհի բաղձանայրը ու մարմնական հեշտութեանց գերին չըլլայ : Սեր կամքին՝ միայն խելքն ու իմացականութիւնը պիտի իշխէ :

Աստի իմացականութիւննիս ալ պէտք է որ՝ միշտ իր պաշտօնը սորվելու ետեւէ ըլլայ , ու իր նպատակը բնաւ չի մոռնայ : Իր նպատակին հասնելու համար , թէ՛ առ Աստուած՝ թէ՛ իր նմաններուն ունեցած պարտքերը մըտմբոսց . այսինքն միշտ ճշմարտութիւն փրնտրուէ , և սխալէն զգուշանայ :

Ատ ճշմարտութիւնները ճանչնալու համար , բնական ու գերբնական բաներու վրայ հմտութիւն ունենալու է , որով ինչ որ իրեն ըսեն նե՛ մէկէն չի հաւատոսց , հապաքննէ , նայի . վասն զի ինքը իրմէն պիտի հարցըլի :

Ասանկ ալ մեր զգացողական զօրութիւնը պէտք է որ կրթեմք : Օգացարանաց պաշտօնը՝ մեր մարմնայն պէտք եղածները մեզի գիտցընել է : Խելքերնիս պէտք է որ անոնց ամէն գիտցու-

ցածը կշռէ , ու զգայարանքներնուս
անխորհուրդ բաղձանքներուն դէմ
կենայ :

Երկրորդ՝ մեր մարմնական սարու
քերը գիտնալու ենք : Օտուայ մը իր
տիրոջը ինչ է նէ , մարմինն ալ հոգ-
ւոյն այնպէս է : Սէկին նպատակը մե-
կալին ալ է : Շնորհալին կ'ըսէ որ ,
“ Ըս աշխարհքը իջեւան մըն է , և մենք
” ալ ճանապարհորդ ” : Սեր ճանապար-
հորդութիւնը անվնաս շարունակելու
և անմոլար մեր տեղը հասնելու համար ,
պէտք է որ մեզի հոն տանելու միջոցը ,
այսինքն մարմիննիս այնպէս մը կրթենք
որ , մեկ կողմը կամ միւս կողմը չի խու-
տորի , միանգամայն ալ իր բնական
պէտքերը պէտք է որ չի մոռնանք . իր
ազատութիւնը անթերի պահենք . զուր
տեղը զինքը չի չարչարենք և կեանքեր-
նիս չի վերցընենք :

Նձնաստանու թիւնը՝ չէ թէ միայն
բարոյական յիմարութիւն մըն է , հա-
պա իրապէս գողութիւնն ալ է : Վար-
միննիս աւանդ մըն է մեզի , ու չէ թէ
պարգեւ : Վարմինը քուկին ինչքդ չէ ,
հասպաքեզի յանձնուած բան մընէ՝ բա-
րի գործ մը գործելու կամ սարսք մը
կատարելու համար : Բսել է որ , Ըսա-
ուած քեզի մարմին տուեր է նէ , մի միւ-
այն քեզի համար չէ , հապա ազգական-
ներուդ , բարեկամներուդ , ազգիդ ,

բոլոր աղգի մարդկան , և վերջապէս իրեն համար ալ է :

Կեանքը բառնալը , Մտուած աշխարհ քեզի տալուն համար զինքը ամբաստանել մըն է . կամ թէ իր կամքին դէմ գալով , քու կին կամքը ընելու Մտուած սարտաւորել մըն է :

Կեանքը բառնալովը , բոլոր ազգականներուդ բարեկամներուդ և քեզի սիրողներուն տրամու թեանը և սուգին պատճառ կ'ըլլաս , աղգդ ալ իր մէկ անդամէն զրկած կ'ըլլաս :

Թէ և ինքրզինքդ անօգուտ մէկը տեսնաս , թէ և աղգիդ բեռ մը ու քեզի տեսնողներուն խեղճութեան տեսարան մը ըլլալդ գիտնաս , ինքրզինքդ մեռցնելու իրաւունք չունիս : Իսկ Մտուածմէ աղէկ մի գիտես . յախտե՛նական բարւոյն հասնելու համար դուն քու կեանքը գործածելու տեղը , ինչ ամբարտաւանութի կ'ըլլայ քեզի , թէ որ բռնես Մտուածոյ սարգեւը՝ քեզմէ չուղած , իրեն դարձնես : Ինչո՞ւ ինքրզինքդ կը մեռցնես : Գիտե՞ս տարիէ մը շաբաթէ մը կամ վայրկեանէ մը ետքը ինչ ըլլալիքը : Կարելի չէ մի որ քու նեղութիւններդ կերպով մը վերնան , դժբաղդութիւնըդ բարօրութեան , հիւանդութիւնըդ առողջութեան դառնայ :

Ի՛նչի մըն ալ ինքրզինքը կարող

չե՞ս կարծեր : Վիտե՞ս թէ պառկած տեղըդ՝ կամ դռնէն դուրս ելլալու ժամանակըդ մէկուն չի պիտի հանդիպիս միտիթարելու կամ ձեռքէն բռնելու . կամ գէշութեան մը արգելք չի պիտի ըլլաս , կամ թէ գէշի մը ձեռքէ անմեղ մը չի պիտի աղատես : Վիտե՞ս ասիկայ ու կրնամ գիտնալ : Չե՞ մի որ անկարելի բաները անգամ ամէն օր աչքովնուս առջին կարելի կ'ըլլան կոր :

Թէ և բոլորովին յայտը կտրելու վիճակի մէջ ըլլաս , թէ և բոլոր դուռները գոցուած , աշխարհք մթնցած , նեղութիւնները վիշտերը ու անտանելի տառապանքները չորս կողմըդ առած ըլլան , ինչ յիմարութիւն կ'ըլլայ քեզի , թէ որ կեանքըդ , որ իբր գործիք քեզի արուեցաւ յաւիտենական երջանկութիւնը ձեռք անցընելու համար , դուն այն գործիքը կորսնցընել ուզես և յուսալու աղէկութեանդ տեղ յաւիտենական դատապարտութե տակ իյնաս :

Վարդըս միմիայն աս մտմբտալով , պէտք էր որ զինքը սպաննելու խորհուրդը մոռնար , ու իր փորը խօթելու դանակը մէկ դի նեւաէր : Վայց թէ որ անկէ ետքն ալ՝ քանի մը ժամու , քանի մը վայրկենի նեղութեցը չի կրնալով համբերել միշտ ինքրզինքդ մեռցընել ուզես նէ՝ ալ մի սպասեր , մեռիր : Վուն անշահ վատ մըն էս , ու մարդոց մէջ տեղ չունիս :

Մարմինն իս միայն մեր կամօքը յայտնի կերպով ստաննելն իս չէ . հասլա որկրամուտ թեամբ՝ ու անբարեխառնու թեամբ ալ անոր մահուանը պատճառ կրնանք ըլլալ : Ա՛յ՛ թէ պէտ առ ջինին չափ մեղք չէ , բայց միշտ բարոյական պակասութիւն է . որովհետեւ Աստուած քեզի խելք տուեր է որ , քեզի մնասա կար բաները ճանչնաս ու չընես : Ա՛յ՛ Լս առ աւել մեղք է , թէ որ գիտնալովդ անմիտ կրից ու ունայն յօժարութեանց ծառայես , ինքըզինքդ չի զսպես , կամ մարմինըդ զուր տեղը վտանգի մէջ խօթես :

Սեր կեանքը վտանգի մէջ գնել ու մարմինն իս մահուան մատնելը ան աւտենը միայն ներելի է , երբ որ պարտք մը կատարել կամ աղէկութիւն մը ընել պէտք ըլլայ նէ :

Աւրիշ բարոյական պակասութի մըն ալ կայ որ , գրեթէ անձնասպանութեան չափ մեղք է . այն է բարոյական մահը , այսինքն մեր բարոյական ազատութիւնը գրաւելը : Մարդս՝ ազատ կը ծնի ու մինչեւ ետքը իր ամէն մասունքներովը պէտք է որ ազատ կենայ :

Spec 104

